

УДК 330.341.1

Худолей В. Ю.*д.е.н., доц.,**віце-президент з навчально-методичної роботи,**Міжнародний науково-технічний університет ім. ак. Ю. Бугая, м. Київ***Микитенко В. В.***д.е.н., проф., г.н.с.,**відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку,**Державна установа «Інститут економіки природокористування**та сталого розвитку НАН України», м. Київ*

ФОРМУВАННЯ КАСКАДНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ: АЛЬФА І ОМЕГА ПОЛІТИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Визначено і обґрунтовано пріоритетні напрями активізації процесів децентралізації влади в Україні у контексті забезпечення сталого розвитку регіонів на засадах розбудови і введення у практику господарювання десяти каскадних форм організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії. Здійснено групування та розмежування специфічних потенційно-факторних детермінант впливу на процеси переформатування регіональної карти України. Ідентифіковано та репрезентовано три групи організаційно-економічних недоліків та системно-універсальних проблем на шляху підвищення результативності функціонування сучасної регіональної архітектури управління економічною, екологічною і соціальною сферами регіональних соціально-економічних систем в Україні.

Ключові слова: економіко-статистичні принципи, каскадні форми організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії, політика децентралізації влади .

Постановка проблеми. Виконання науково-прикладного та світоглядно-методологічного завдання щодо активізації процесів у площині децентралізації влади в Україні, у значній мірі, залежить від успіху реформ в межах продуктивних сил і регіональної економіки у подальшому, що так конче необхідно для України. Європейський та світовий досвід свідчить про те, що регіональні проблеми забезпечення збалансованості функціонування можуть ефективно вирішуватися лише

на місцевому рівні, тому саме Концепція реформ передбачає, в якості основи реалізації далекосяжних амбітних планів, насамперед, створення фінансово незалежних громад, які зможуть самостійно і на належному рівні утримувати дитячі садки і школи, амбулаторії, будинки культури і клуби, дороги, інфраструктуру тощо. Простіше кажучи, децентралізація існуючої системи владних повноважень в Україні – це реальний шлях до підвищення якості повсякденного життя мешканців кожного села, селища чи міста, що сприяє формуванню справедливого суспільства та загальноекономічному прискоренню на рівні регіональних соціально-економічних систем. Саме тому, справедливе суспільство – це завжди суспільство стабільне, заможне і безпечне. Відтак, можна визнати наступне: розбудова нової регіональної карти у контексті забезпечення добробуту і справедливості українського соціуму – ось що потрібно сьогодні Україні для того, щоб піднятися на рівень провідних економічно розвинених держав світу [1]. Тим більше, що роль таких інституцій як громада, спільнота, суспільство важко переоцінити в історичному розвитку людства, що передбачає нагальну потребу у формуванні адаптивних і адекватних реальним процесам каскадних форм організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії в державі [2]. Зрештою, децентралізація владних повноважень, у теперішній системі макроекономічного регулювання в Україні та передача влади як такої на місця, є одним із ключових зобов'язань у контексті забезпечення сталого розвитку країни та її регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Об'єктивним є признати, що світоглядно-методологічним і прикладним аспектам розв'язання системних проблем децентралізації влади в Україні у контексті забезпечення її сталого розвитку на засадах раціоналізації використання продуктивних сил викладено у наукових працях: О. М. Алімова, О. І. Амоші, М. П. Войнаренко, В. М. Геєця, Л. М. Кузьменко, В. М. Трегобчука та ін. Проте, наразі, існує нагальна потреба у визначенні та обґрунтуванні нового формату регіональної карти України, формалізованої на засадах використання принципових положень системи NUTS, що є усталеними у країнах ЄС [3].

Формування цілей статті. Метою статті – є визначення та обґрунтування пріоритетних напрямів активізації процесів децентралізації влади в Україні у контексті інтеграційного вибору держави при адаптації усталеного нормативно-правового та економіко-статистичного забезпечення до вимог, передбачених у Директивах ЄС та Угоді про асоціацію України з країнами-членами ЄС.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, повноваження, фінансові ресурси і контроль – три кити, на яких базується ефективна модель регіонального та місцевого самоврядування, а отже, і реальні підстави задля вибору громадами найбільш оптимальних шляхів, методів та форми взаємовигідного співробітництва й відповідних економічних інструментів (перш за все податки і збори), які спроможні самостійно заробити та примножити необхідні ресурси на місцях відповідні громади. Слід вказати, що, наразі, Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [4], передбачає, що громади можуть розпочати спільні взаємовигідні економічні, інфраструктурні та інші соціально значимі проекти, а надалі приймати рішення - йти по шляху об'єднання чи очікування, залишаючись самостійно-самодостатніми. Звідси, сьогодні цей процес вже стартував. Уже дев'ять областей України – Житомирська, Хмельницька, Херсонська, Миколаївська, Полтавська, Харківська, Чернігівська, Рівненська та, у тому числі, і Дніпропетровська, прийняли перспективні плани формування спроможних громад на сесіях своїх облрад. А, ще дві – Луганська і Донецька – затвердили відповідні плани рішенням військово-цивільних адміністрацій. Плани, про які йде мова, не зобов'язують громади до об'єднання, вони визначають лише його можливі рамки. Саме тому, у Проекті Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та у відповідних перспективних планах для областей України передбачено наявність чіткої послідовності реалізації плану на обласному рівні, як необхідна умова, наприклад, для прогресивних перетворень та переформатування / модернізації адміністративно-територіального формату різних регіонів України [5]. А, для громад, які готові уже сьогодні до перетворень, закладені відповідні стимули. Це, передусім, доступ до тих повноважень і ресурсів, які уже сьогодні отримують міста, у яких повноцінна система місцевого самоврядування була сформована ще раніше. При цьому, слід зазначити, що парламент спромігся прийняти відповідні зміни до Податкового та Бюджетного кодексів, які значно розширили фінансові можливості місцевого самоврядування, а у майбутньому дозволять зробити економічно самодостатніми та спроможними нові об'єднанні громади. Відтак, визнаємо таке: логіка цих змін полягає у тому, що податки, які передаються на місця, фактично дозволяють суттєво збільшити місцеві бюджети, а громади уже мають право питати у свого керівництва, як ті розпоряджаються додатковими ресурсами. Однак, яким чином можна розв'язати вказані вище завдання? Автори цієї статті пропонують здійснити розбудову механізму децентралізації за використання вихідних положень формування каскадних форм організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії

(визначено та обґрунтовано у [6]).

Зазначене і забезпечить збалансоване функціонування місцевого самоврядування та системи регіонального управління економікою, що буде спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення та підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку суспільства, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади.

Засвідчимо, що відбудова незалежної демократичної України, на сьогодні, у числі першочергових завдань вимагає вирішення, насамперед, проблеми ефективного управління територіями. При цьому вибір принципів і пріоритетів розвитку особливо важливий у зв'язку з територіальними відмінностями у природних, економічних та соціальних умовах функціонування регіонів. Тому, зрозуміло, що власне основний акцент у вирішенні цієї проблеми робиться на територіальну специфіку функціонування регіональних соціально-економічних систем держави¹. Разом із тим, за останні роки виявилися нові ризики і виклики, які суттєво почали впливати на економічну, соціальну, технологічну і зовнішньоекономічну ситуацію у регіонах і, відповідно, і на місцевому рівні. Їх можна деталізувати та, певним чином, згрупувати за специфічними факторами (табл. 1).

Таблиця 1

Групування та розмежування специфічних факторів впливу на процеси переформатування регіональної карти України *

Тип фактору	Сутність та зміст потенційно-факторної ознаки
Суб'єктивний фактор цілеорієнтації трудової міграції	Різке зростання трудової міграції з проблемних та депресивних територій, як правило, сільської місцевості та районних центрів до центрів більш високої економічної активності, якими, переважно, є обласні центри. Наслідком є скорочення кількості населення на селі та у малих населених пунктах – селищах і районних центрах.
Об'єктивний фактор концентрації стратегічного потенціалу	У містах обласного значення суттєво посилилася концентрація виробничих, фінансових, людських та інших ресурсів. Зрозуміло, що це відбувається, виключно, за рахунок периферії. При чому, у найгіршому становищі опиняються, насамперед, малі міста і районні центри, життєдіяльність яких залежить від надійності та збалансованості функціонування одного-двох промислових підприємств. В умовах кризи деякі з населених пунктів поставлені на межу виживання.

¹ Під нею ми розуміємо певні ознаки за наслідками функціонування регіональної соціально-економічної системи, яка має свої, властиві лише їй, природний, виробничий та науковий потенціал і еколого – географічну ситуацію, що об'єктивуються у специфічній закономірності загальноекономічного розвитку.

Тип фактору	Сутність та зміст потенційно-факторної ознаки
Ендогенно спрямований фактор нагромадження диспропорцій	Невпинне зростання регіональних диспропорцій в економічному розвитку територій веде до дезінтеграції єдиного економічного простору країни, зростання тенденцій до замикання, за рахунок генерування ознак ендогенності та локалізації закономірностей соціально-економічного розвитку, регіональних економік
Нормативно-правовий фактор регіоналізації	Нормативний формат і межі регіону, як вираз політичної волі. За такого варіанту реалізації умов межі закріплені відповідно до завдань, що постають перед територіальною громадою, а також у відповідності до кількості населення, яка має місце в межах певного регіону. Дане розподілення, у першу чергу, повинне бути ефективним і економічним, і відповідати історичним, культурним та іншим історичним факторам функціонування певної регіональної соціально-економічної системи
Економіко-статистичний фактор територіального устрою	Аналітичні (або функціональні) області визначаються у відповідності до економіко-статистичних вимог ідентифікації особливостей розвитку регіонів / певного регіону держави. Вони об'єднують зони, використовуючи при побудові регіональної карти географічні критерії розвитку окремої регіональної соціально-економічної системи (наприклад, корисні копалини, тип ґрунту) або за допомогою врахування базових соціально-економічних критеріїв (наприклад, однорідність, взаємодоповнюваність або полярність закономірностей розвитку окремих регіональних економік)

Джерело:* Визначено, обґрунтовано та систематизовано у табличному вигляді авторами даної статті

Зрозуміло, що і надалі уникати широкого обговорення даної проблеми науковою спільнотою та у суспільстві – вже є неможливим. Певним чином, узагальнюючи викладене вище, признаємо наступне: на сьогодні не слід шукати аналогічних стратегій державного розвитку територій серед інших країн світу, а формувати і розбудовувати власну.

Суб'єкти державного управління в Україні, вчені-економісти, корелянти, які опікуються питаннями регенерації стратегічного потенціалу регіонів, вже розпочали розробляти та запроваджувати у практику наукові засади нової державної економічної політики управління територіями, регіональними соціально-економічними системами, каскадними формами управління міжгалузеву і міжрегіональну взаємодію. І у цьому контексті – одним із перспективних напрямів протидії сьогоденним кризовим викликам, ризикам і загрозам та відновлення позитивної динаміки соціально-економічного і сталого розвитку України та її регіонів – є консолідація місцевих ресурсів розвитку та раціоналізація їхнього використання за наслідками узгодження

економічних інтересів і об'єднання зусиль регіональних систем, держави, бізнесу і громадськості. І, відповідно, підтвердимо, що практична реалізація такого підходу полягає у запровадженні у життя на загальнодержавному рівні:

– по-перше, нової регіональної економічної політики, що передусім передбачає гармонізацію національних домінант регіоналізації та принципів складання регіональної карти України із існуючою практикою класифікації територій, яка поширена, наразі, в країнах ЄС (остання базується на системі NUTS² – *Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes*);³

– по-друге, застосування принципово інших форматів виконання фінансово-економічних, організаційних, технологічних, управлінських та когнітивно-інформаційних відносин між «центром» і «регіонами», заснованих на положеннях Угоди про асоціацію між країнами ЄС та Україною⁴;

– по-третє, відмову від патерналістських очікувань регіональних суб'єктів управління, щодо гарантованої та регулярної державної допомоги, перехід регіонів та громад до системного освоєння власних ресурсів, розкриття та ефективної реалізації внутрішнього - економічного, інфраструктурного і соціального потенціалу розвитку тощо.

Втім, основна проблема полягає у тому, що функціонуюча вертикаль влади, побудована «згори – вниз», за сучасних умов функціонування національної економічної системи стає все більш анахронічною. Оскільки, хоча, вона, дійсно, є, відносно, політично стійкою, але, водночас, економічно вразливою – позаяк, суттєво обмежує

² Ієрархічна система поділу економічних територій, яка є усталеною у країнах ЄС.

³ Зазначене обумовлено до виконання у відповідності до вимог, передбачених у статті 267 Розділу IV, що репрезентовано у главі 10 частина 2: «Для цілей застосування положень цієї статті та статті 262 цієї Угоди, Сторони визнають, що протягом перших п'яти років після набрання чинності цією Угодою будь-яка державна допомога, надана Україною, буде оцінюватись з урахуванням того, що Україна має розглядатися як територія, ідентична до тих територій Європейського Союзу, які описані у статті 107(3)(a) Договору про функціонування Європейського Союзу. б) Протягом чотирьох років з дати набрання чинності цією Угодою Україна має надати Європейській Комісії показники валового внутрішнього продукту на душу населення, гармонізовані до рівня NUTS II. Орган, визначений у пункті 1 цієї статті, та Європейська Комісія мають спільно оцінити відповідність регіонів України, а також відповідну максимальну інтенсивність допомоги для того, щоб скласти регіональну карту згідно з відповідними керівними принципами ЄС».

⁴ Угода про асоціацію між ЄС та Україною підписана 27.06.2014 року головами держав або урядів Європейського Союзу та Президентом України Петром Порошенком у Брюсселі. А, 16.09.2014 року Угода про асоціацію була одночасно ратифікована Верховною Радою та Європейським парламентом. Стаття 4 Угоди про асоціацію – у котрій йдеться про встановлення Поглибленої та Всеосяжної Зони Вільної Торгівлі (ПВЗВТ) – має вступити у силу 31.12.2015 року. Для підтримки українських експортерів ЄС продовжить час дії автономних торговельних преференцій до того ж самого дня.

місцеві ініціативи і мобілізацію тих самих власних ресурсів, резервів і можливостей щодо загальноекономічного зростання, про які йдеться. Підтвердимо і те, що структурний розподіл, групування чи переформатування в межах сучасної регіональної карти, регіонів держави, в наслідок свого постійного нагляду і перерозподілу, завжди може бути актуальним.

Звідси, засвідчимо про об'єктивність наступного твердження авторів статті:

– зважаючи на вищезазначені умови поділу територій України, імплементація структури за принципами NUTS до української дійсності має проводитись у тому разі, якщо існуючі адміністративні одиниці не задовольняють базових умов певного рівня. Відтак, визнаємо, що вони підлягають укрупненню та афіліації до єдиного архітектурного формату з сусідніми, ґрунтуючись на географічному, соціо-економічному, історичному, культурному досвіді. Так, наприклад, зважаючи на вищезазначене твердження, засвідчимо:

– наразі, в Україні, існує 25 областей (і два територіальних комплекси у м. Київ та Севастополь) та 490 районів – на загальне населення, що, приблизно, складає, 45,4 млн. осіб. Проте, згідно з класифікацією за економіко-статистичними принципами NUTS, в Україні повинно бути сформовано / формалізовано, близько, дев'яти (9) регіонів NUTS-1, і 23 регіони рівня NUTS-2⁵, і це за умов, досить, неоднорідного регіонального розподілу населення⁶.

У цій відповідності, за результатами обґрунтування світоглядно-методологічних домінант за урахування положень «Угоди про асоціацію України з країнами-членами ЄС» [7] і принципів NUTS, запропоновано розвинути концептуальне поле теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки задля розбудови в межах нової регіональної карти держави двох класів каскадних форм (по п'ять каскадів регіональних соціально-економічних систем): бінарної спрямованості (БСК) та масштабної інваріантної спрямованості (МІСК). Зазначені розробки передбачили

⁵ За урахування економіко-статистичних принципів NUTS, країни, що входять до ЄС ведуть соціо-економічний аналіз та визначають масштаби державної допомоги та інших структурних фондів у провадженні регіональної політик, виходячи зі специфічності функціонування макроструктур – макро- регіонів, що сформовані наступним чином: а) NUTS-1: населення макро- регіону складає: від 3,0 млн. – до 7,0 млн. осіб; б) NUTS-2: населення: від 800 тис. – до 3,0 млн; в) NUTS-3: від 150 тис. – до 800 тис. осіб.

⁶ Також, засвідчимо, що окремої уваги потребує проблема вирішення переформатування, у площині регіоналізації, з окремими районами Донецької та Луганської областей, тому, що, фактично, за даних умов проведення військових дій (АТО) велика кількість густонаселених районів не можуть приймати участі у реформуванні регіонального територіального устрою нашої держави.

системні дослідження досвіду країн ЄС у площині територіального поділу та кластеризації адміністративних елементів, що і уможливило формування та розбудову оптимальної для України моделі (а, не для наслідування). Хоча, серед країн-членів ЄС, найкраще, із цим завданням справилася (у регіональній економічній політики) Республіка Польща.

З огляду на проведений авторами статті економіко-статистичний аналіз [8] імовірних результатів функціонування регіональної економіки у разі розбудови нового формату – каскадів регіональних соціально-економічних систем, можна констатувати про доцільність створення на теренах держави десяти (10) каскадних форм організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії (по п'ять бінарної та масштабної інваріантної спрямованості). У відповідності з цим, слід передбачити, що їхнє формування повинно враховувати наступні виміри: а) кількість населення; б) спрямованість логістичних і виробничо-господарських міжгалузевих зв'язків; в) паритетність провадження (в межах ідентифікованих каскадних форматів) і специфічність напрямів реалізації інноваційно-інвестиційної, виробничо-господарської, техніко-технологічної, організаційно-економічної, еколого-економічної та зовнішньоекономічної діяльності.

Відтак, підтвердимо наступне: результати поглибленого вивчення досвіду провадження регіональних політик в державі за окремими регіонами та сучасні детермінанти активізації нормативно-правових зрушень у площині децентралізації влади в Україні⁷ дозволяють визнати об'єктивним наступне авторське твердження:

⁷ Так, зокрема, «Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», яка схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 року за № 5, передбачено реалізацію конституційної реформи, у тому числі в частині децентралізації. Як зазначено у цій Стратегії, метою політики у сфері децентралізації є: відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування. Поряд із цим, з метою напрацювання узгоджених пропозицій щодо змін до Конституції України із залученням до цієї роботи представників різних політичних сил, громадськості, вітчизняного та міжнародного експертного середовища, сприяння досягненню громадського та політичного консенсусу, Указом Президента України від 03.03.2015 року за № 119 «Про Конституційну Комісію» було створено Конституційну Комісію. Остання і стала спеціальним допоміжним органом при Президентові України, яка працює у складі трьох робочих груп, що розробляють зміни до Конституції України за пріоритетними напрямами реформування – децентралізації удосконалення конституційних засад правосуддя та конституційного регулювання прав, свобод і обов'язків людини та громадянина.

За останні роки в Україні на рівні науково-експертних і науково-прикладних досліджень та розробки відповідних законопроектів у сфері децентралізації влади, місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою зроблено було чимало. Наразі,

вважаємо за оптимальне здійснити розбудову десяти каскадних форм організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії регіональних соціально-економічних систем за наслідками імплементації Директив ЄС. Зазначене дозволить розробити і обґрунтувати для кожного класу каскадів регіональних соціально-економічних систем (бінарних чи масштабної інваріантної спрямованості) специфічного стратегічного набору та надати пріоритетність функціям макроекономічного регулювання (при забезпеченні результативності їхньої реалізації) у кореляції із⁸:

– структурно-інформаційними факторами цілеорієнтованого впливу за тріадою домінант: економіка – екологія – соціум; збалансованістю параметрів секторального розвитку просторової економіки; чинниками забезпечення надійності функціонування реального сектору регіональної економіки у контексті переходу держави до сталого розвитку.

Визначеність та нагальність запровадження у практику державного, регіонального і місцевого управління концептуальних положень формування і розбудови на теренах держави двох класів (по п'ять за кожним) каскадних форм обумовлено і тим, що, наразі, управлінська структура на місцях є, абсолютно, інерційною і націленою на відтворення традиційних управлінських функцій, за будь-яких обставин. При цьому, організація територіального устрою та система місцевого самоврядування мають низку суттєвих недоліків, що істотно впливають, насамперед, на результативність управлінської діяльності та зниження ефективності функціонування регіональної економіки і, звідси, обумовлюють падіння соціальних стандартів рівня і якості життя населення (табл. 2).

існують добре розроблені концептуальні документи, а також низка законопроектів, у підготовці яких брали участь представники різних наукових шкіл та політичних сил, фахівці відповідних міністерств і відомств, незалежні українські та європейські експерти. Зокрема, 01.04.2014 року Кабінет Міністрів України розпорядженням за № 333-р схвалив Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. При цьому, засвідчено, що, не випадково, 17.06.2014 року Верховна Рада України приймає перший з пакету «децентралізаційних законів» - Закон України «Про співробітництво територіальних громад».

⁸ Зазначене уможливить врахування сучасних вимог до раціональності розміщення галузей і виробництв в регіоні при суттєвому реформуванні/ оновленні адміністративно-територіального устрою нашої держави. Так, наприклад, можна шляхом об'єднання менших (за кількістю населення) регіональних соціально-економічних систем сформувати крупні адміністративно-територіальні одиниці, у відповідності до визнаної класифікацією NUTS-1 та NUTS-2, у якості специфічного інституційного утворення – макро- регіону.

Таблиця 2

Сукупність системно-універсальних недоліків і проблем на шляху підвищення результативності функціонування регіональної системи управління *

Рівень проблематики	Сутність та зміст організаційно-економічних недоліків і системно-універсальних проблем у площині децентралізації влади
Регіональний та місцевий рівень	– регіональний і місцевий рівні управління склалися відповідно до системи адміністративно-територіального устрою України, яка була запроваджена ще на початку 30-х років XX сторіччя в інтересах централізованої системи партійно-бюрократичного управління. У зв'язку з чим значна частина самоврядних територіальних одиниць, зокрема, сіл, селищ, міст районного значення була позбавлена необхідних фінансових та економічних ресурсів;
Місцевий рівень	– не сформована належна фінансово-економічна база органів місцевого самоврядування, яка спроможна у повному обсязі та об'ємі надавати повноцінні громадські послуги; – із конституційним визначенням суб'єкта місцевого самоврядування – територіальної громади – не узгоджується система адміністративно-територіальних одиниць: власне у межах адміністративних кордонів одних населених пунктів перебувають інші населені пункти, територіальні громади яких виступають згідно з Конституцією України самостійними суб'єктами місцевого самоврядування. Що, логічно, призводить до виникнення проблем розмежування самоврядних прав різних територіальних громад, які співіснують у межах однієї адміністративно-територіальної одиниці;
Обласний і районний рівень	– на обласному і районному рівнях управління, де функціонують одночасно органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, фактично діють «два центри» публічної влади, через відсутність належної правової бази щодо розмежування повноважень цих органів виникає небезпека системної конкуренції їх компетенцій.

Джерело:* Визначено, обґрунтовано та систематизовано авторами статті.

Висновки. Відтак, підтвердимо про таке: не секрет, що формування та підсилення у різні проміжки історичного часу новітньої української історії державотворення вертикальної моделі влади було, цілком, адекватною реакцією на відцентрові тенденції, які охоплювали пострадянський простір у часи становлення національних держав (на пострадянському просторі).

Проте, як свідчить досвід країн із розвиненою демократією, місцеве самоврядування, відіграє важливу роль в утвердженні правових засад у відносинах держави та її адміністративно-територіальних одиниць, забезпеченні прав і свобод людини і, відповідно, у процесах забезпечення сталого розвитку як регіонів, так і держави, у цілому [9]. Зазначене, на твердження розробників концепції введення каскадного формату, можна убезпечити лише за наслідками формування та запровадження у практику адміністративно-територіального управління каскадних

форм організації виробничо-господарської та міжгалузевої взаємодії регіональних соціально-економічних систем. Тому, підтвердимо: активізація процесів у цій площині та провадження подальших системних досліджень за проблематикою розбудови каскадного формату регіональної карти України за принципами NUTS, набуває, наразі, особливої ваги й актуальності (тим більш, у зв'язку з реформою щодо організації системи державної влади та місцевого самоврядування, яка нині запроваджується в Україні)⁹.

У цій відповідності можна признати, що формування каскадних форм за принципами NUTS, у повній мірі, відповідає прийнятій в Україні концепції реформ та змін в організації системи територіальної влади, що є методологічно вірним кроком, оскільки, спрямовується на використання наступних завдань: 1) ставить діагноз сучасному комплексу і стану проблем у площині регенерації регіональної економіки, які пов'язуються як із територіальною організацією влади і з розподілом повноважень, так із загрозами для подальшого функціонування органів місцевого самоврядування; 2) визначає мету та ключові цілі провадження реформ у контексті покращення як самої системи самоврядного управління, так і системи стратегічного управління розвитком реального сектору економіки в регіонах; 3) передбачає організаційне та повноважне відмежування державної адміністрації від територіального самоврядування таким чином, щоб забезпечити як реалізацію принципу її невтручання у його повноваження, так і взаємодію в усіх заходах, які здійснюються в інтересах економіки, екології і, відповідно, суспільства на різних рівнях управління; 4) закладає підвалини у подальшому (на подальшу перспективу) впровадженні соціально-економічних реформ, опираючись на юридичне забезпечення через здійснення низки політико-правових та організаційно-розпорядчих заходів, спрямованих на створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов задля удосконалення механізму виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень.

⁹ Мета адміністративно-територіальної реформи 2015 року в Україні – це забезпечення людини якісними та доступними послугами, які можна одержати найближче до місця проживання, а також створення умов для появи нових осередків економічного зростання територій та надання органам місцевого самоврядування достатніх повноважень та ресурсів для організації якісних та доступних послуг. А, суть реформи — це широка децентралізація системи виконавчої влади з перенесення частини повноважень та відповідальності: а) з національного на регіональний рівень; б) з регіонального на районний рівень; в) з районного на рівень територіальних громад. Відтак, вирішення значної частини складних соціально-економічних проблем лягає на плечі органів місцевої влади. Адже, вони, найбільш, наближені до повсякденних клопотів суспільства / населення в межах певного регіону.

Список використаної літератури

1. Алимов О. М. Макроекономічне регулювання розвитку каскадних форм організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії / О. М. Алимов, О. О. Демешок, В. В. Микитенко/ Сталий розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі. Дискусії 2015: Монографія [Текст] [Акулов-Муратов В. В., Алимов О. М., Андерсон В. М., Демешок О. О., Микитенко В. В. та ін.]. – НАН України, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», НТУУ «Київський політехнічний інститут»; Інститут телекомунікацій та глобального інформаційного простору НАН України, Інститут економіко-правових досліджень НАН України, Вища економіко-гуманітарна школа, Міжнародна асоціація сталого розвитку / за наук. ред. проф. Хлобистова Є. В. – Черкаси, 2015. – 538 с. [С. 154-166].
2. Алимов О. М. Розбудова в Україні каскадних форм організації виробничо-господарської та міжгалузевої і міжрегіональної взаємодії / В. В. Микитенко, О. М. Алимов / Економічні та виробничо-економічні системи в координатах сталого розвитку: Монографія [Текст]; за ред. А. О. Касич, М. М. Хоменко. – Кременчук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського МОН України, Кременчуцька міська друкарня, 2015. – 228 с. [С. 5-19].
3. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» [Текст] / [В. П. Горбулін, О. С. Власюк, В. М. Яблонський, О. М. Ляшенко, О. В. Макарова, В. В. Микитенко та ін.] – К: НІСД при Президентові України, 2015. – 684 с.
4. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014 рік, за № 34, ст. 1167 [Електронний ресурс]). – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
5. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 676-VIII від 04.09.2015} [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
6. Худолей В. Ю. Управління забезпеченням енергоефективності функціонування каскадних форм реалізації міжгалузевої взаємодії в регіонах

держави [Текст] / В. Ю. Худолей // АгроСвіт: наукове фахове видання. – К.: Дніпропетровський державний аграрний університет, ТОВ «ДСК Центр», 2013. – № 15. – С. 45-49.

7. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та європейським союзом, європейським співтовариством, іншої сторони [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.

8. Микитенко В. В. Формування каскадних форм організації виробничо-господарської та міжгалузевої взаємодії [Текст] / В. В. Микитенко, О. М. Алимов // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції: науковий журнал. – Херсон, Вид-во Херсонського національного технічного університету МОН України, 2014. – № 13 (02). – Т. 1 – С. 20-32.

9. Шкарлет С. М. Кризи українського соціуму та геополітичний вибір держави: управлінський вимір [Електронний ресурс] / В. В. Микитенко, С. М. Шкарлет // Економіка. Управління. Інновації: електронний фаховий журнал. – 2014 – № 1.: Електронне наукове фахове видання. – Житомир, вид-во Житомирського державного університету ім. І. Франка, 2014. – № 1 (11). – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_70.pdf.

ХУДОЛЕЙ В. Ю., МИКИТЕНКО В. В. ФОРМИРОВАНИЕ КАСКАДНЫХ ФОРМ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОИЗВОДСТВЕННО-ХОЗЯЙСТВЕННОГО И МЕЖРЕГИОНАЛЬНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ: АЛЬФА И ОМЕГА ПОЛИТИКИ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ ВЛАСТИ В УКРАИНЕ

Определены и обоснованы приоритетные направления активизации процессов децентрализации власти в Украине в контексте обеспечения устойчивого развития её регионов на основе развития и введение в практику хозяйствования десяти каскадных форм организации производственно-хозяйственного и межрегионального взаимодействия. Предложено осуществить построение региональной карты государства с учетом формирования двух классов каскадов региональных социально-экономических систем: бинарной и масштабной инвариантной направленности. Осуществлено классификацию и разграничение специфических потенциально-факторных детерминант влияния, являющихся базовыми, на процессы перестроения региональной карты Украины. Идентифицировано и

представлено три группы организационно-экономических пробелов и системно-универсальных проблем на пути повышения результативности функционирования современной региональной архитектуры управления экономической, экологической и социальной сферами региональных социально-экономических систем в Украине.

Ключевые слова: экономико-статистические принципы, каскадные формы организации производственно-хозяйственного и межрегионального взаимодействия, политика децентрализации власти

KHUDOLEI V. IU., MYKYTENKO V. V. FORMS OF FORMING CASCADE PRODUCTION AND ECONOMIC AND INTERREGIONAL COOPERATION: ALPHA AND OMEGA POLICY DECENTRALIZATION OF POWER IN UKRAINE

Identified and justified priority areas for intensification of the decentralization of power in Ukraine in the context of sustainable regional development based on building and putting into practice the ten economic cascading forms of industrial and economic and interregional cooperation. Done grouping and differentiation factor-specific determinants potentially influence the process of changing the regional map of Ukraine. And identified three groups represented organizational and economic shortcomings and systematic and universal challenges to improve operation efficiency, the results of modern regional architecture management of economic, environmental and social spheres tech regional socio-economic systems in Ukraine.

Keywords: economic and statistical principles cascading forms of organization of production and economic and interregional cooperation policy decentralization.